

3. Zaposlenost i zarade

Na osnovu analize ukupnih ekonomskih tokova i njihove međuzavisnosti ocenjujemo da na tržištu radne snage u Srbiju tokom 2012. godine nije bilo značajnijih promena. U drugoj polovini godine BDP je opadao kao i lična potrošnja, a istovremeno je došlo i do pada prihoda od poreza i doprinosa na rad. Delatnosti koje bi eventualno mogle da anagažuju sezonsku radnu snagu su u dubokoj krizi. Na osnovu svih navedenih kretanja zaključujemo da podatke Ankete o radnoj snazi (ARS) iz oktobra 2012., objavljene u decembru prošle godine, koji pokazuju poboljšanje svih indikatora tržišta rada: povećanje stope zaposlenosti i smanjenje stope nezaposlenosti i neaktivnosti u odnosu na april 2012. godine, treba uzeti sa krajnjom rezervom. Prema našem mišljenju, ovo nije odraz poboljšanja prilika na tržištu rada već najverovatnije posledica promene načina merenja određenih segmenata zaposlenosti. S obzirom da nova metodologija nije primenjena za prethodne periode, smatramo da nije opravdano vršiti poređenja Ankete iz oktobra 2012. sa prethodnim Anketama. Stoga ćemo se u ovom QM fokusirati na kretanje formalne zaposlenosti, za koju ocenjujemo da se relativno pouzdano meri. Takođe, mišljenja smo da je nužno u što kraćem roku objaviti metodološki uporedive podatke o zaposlenosti za poslednjih nekoliko godina. Prosečna realna zarada nastavila je da opada, i u poslednjem kvartalu 2012. godine na međugodišnjem nivou taj pad iznosi 1,7 %. Pad realnih prosečnih zarada konzistentan je sa padom BDP. U svim delovima javnog sektora dolazi do pada realnih zarada u istom periodu što je posledica relativno skromnog nominalnog rasta plata od svega 2% i višestruko većeg rasta inflacije. Izuzetak su i ovaj put javna preduzeća gde na međugodišnjem nivou zarade rastu za 6%.

Zaposlenost

Prema podacima oktobarske Ankete o radnoj snazi, koja je objavljena krajem prošle godine, došlo je do poboljšanja svih indikatora tržišta rada: stopa zaposlenosti za lica radnog uzrasta (15-64. godine) je porasla za 2.2 procentna poena dok je stopa neaktivnosti za istu populaciju smanjena za 0.7 procentnih poena. Kombinacija snažnog rasta zaposlenosti i skromnog rasta stope aktivnosti omogućila je da dođe do značajnijeg pada stope nezaposlenosti i to za čitava 3 procentna poena (Tabela T3-1). Međutim, prema našem mišljenju, ovo nije odraz poboljšanja prilika na tržištu rada već najverovatnije posledica preciznijeg merenja određenih segmenata zaposlenosti, o čemu više govorimo u Okviru. U nastavku se, stoga, fokusiramo na analizu formalne zaposlenosti i njene strukture po sektorima privrede.

Tabela T3-1. Srbija: zaposlenost i nezaposlenost po Anketi o radnoj snazi¹⁾, 2008-2012

		Ukupan broj zaposlenih 15-64 god. ²⁾	Broj zaposlenih poljoprivrednika i pomažućih članova u poljoprivredi 15-64 ³⁾ god.	Stopa zaposlenosti 15-64 god.			Ukupan broj nezaposlenih 15-64 god.	Stopa nezaposlenosti 15-64 god.		
				Ukupno	Muškarci	Žene		Ukupno	Muškarci	Žene
		1	2	3			4	5		
2008	April	2.652.429	..	54,0	62,3	46,0	432.730	14,0	12,4	16,1
	Oktobar	2.646.215	443.243	53,3	62,2	44,7	457.204	14,7	12,7	17,3
2009	April	2.486.734	437.957	50,8	58,7	43,3	486.858	16,4	15,0	18,1
	Oktobar	2.450.643	411.303	50,0	57,4	42,7	516.990	17,4	16,1	19,1
2010	April	2.278.504	326.623	47,2	54,3	40,3	572.501	20,1	19,4	21,0
	Oktobar	2.269.565	352.724	47,1	54,4	39,9	565.880	20,0	19,0	21,2
2011	April	2.191.392	340.528	45,5	52,2	38,8	649.155	22,9	22,7	23,1
	Oktobar	2.141.920	329.378	45,3	52,5	37,9	690.782	24,4	23,5	25,6
2012	April	2.083.604	317.879	44,2	51,1	37,1	735.209	26,1	25,6	26,7
	Oktobar	2.201.760	345.883	46,4	53,7	39,1	661.698	23,1	22,1	24,5

Izvor: Anketa o radnoj snazi (ARS), RZS.

Napomene:

1) Anketa o radnoj snazi se od 2008. sprovodi dva puta godišnje - u oktobru i u aprilu.

2) Lica između 15 i 64 godina se smatraju licima radnog uzrasta.

3) Do oktobra 2008. godini u ARS nije postojala klasifikacija 15-64 za broj zaposlenih u poljoprivredi i pomažućih članova domaćinstva, već samo 15+.

**Formalna
zaposlenost opada
početkom Q4 2012.**

Prema podacima iz ankete RAD uočavamo da je formalna zaposlenost opala za 6.000 i to po osnovu smanjenja broja radnika kod privatnih preduzetnika za 10.000, dok je broj zaposlenih kod pravnih lica porastao za 4 hiljade u periodu od marta do septembra prošle godine (Tabela T3-2).

Tabela T3-2. Srbija: broj registrovanih zaposlenih i nezaposlenih¹⁾, 2004-2012

		Ukupno zaposleni	Zaposleni kod pravnih lica	Zaposleni kod fizičkih lica			Ukupan broj zaposlenih radnika	Broj nezaposlenih (NSZ)
				Ukupno	Privatni preduzetnici	Zaposleni kod njih		
		1 (=2+3)	2	3 (=4+5)	4	5	6 (=2+5)	7
u hiljadama								
2004	Mart	2.065	1.601	464	208	255	1.856	..
	Septembar	2.037	1.560	477	210	267	1.827	843
2005	Mart	2.070	1.557	513	228	285	1.842	884
	Septembar	2.067	1.536	531	230	300	1.836	898
2006	Mart	2.032	1.496	536	228	308	1.804	920
	Septembar	2.019	1.447	572	242	330	1.777	915
2007	Mart	2.004	1.438	566	239	327	1.765	913
	Septembar	2.001	1.428	573	245	328	1.756	808
2008	Mart	2.006	1.432	574	245	329	1.761	795
	Septembar	1.993	1.425	568	245	323	1.748	726
2009	Mart	1.911	1.411	500	210	290	1.701	758
	Septembar	1.868	1.383	485	211	274	1.657	737
2010	Mart	1.817	1.362	455	199	257	1.618	778
	Septembar	1.775	1.348	427	183	244	1.592	721
2011	Mart	1.755	1.349	405	204	201	1.550	774
	Septembar	1.738	1.337	401	203	198	1.535	743
2012	Mart	1.730	1.339	391	203	188	1.527	783
	Septembar	1.724	1.343	381	197	183	1.526	751

Izvor: RZS - Polugodišnji izveštaj o zaposlenima i zaradama zaposlenih RAD-1/P; Anketa za dopunu polugodišnjeg izveštaja RAD-1; Polugodišnji izveštaj o privatnim preduzetnicima i zaposlenima kod njih RAD-15; Nacionalna služba za zapošljavanje (NSZ).

Napomena: Korigovani su podaci od aprila 2012. na osnovu Polugodišnjeg istraživanja Rad-1/P za septembar 2012. Pojedinačni podaci o broju privatnih preduzetnika i broju zaposlenih za 2012. godinu nisu dostupni i za mart 2012. godine su preuzeti iz Mesečnog statističkog biltena 8/2012 Republičkog zavoda za statistiku a za septembar 2012. godine su proscenjeni na osnovu prethodnih podataka.

Fusnote:

1) Kada se govori o registrovanom broju zaposlenih, misli se na formalnu ekonomiju tj. na zaposlena lica koja imaju formalno-pravni ugovor o zaposlenju i na čije se prihode plaćaju porezi i doprinosi.

2) Kada se govori o registrovanom broju nezaposlenih, misli se na lica koja se prijavljuju na evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ). NSZ je u septembru 2004. prešla sa praćenja broja lica koja traže posao na praćenje broja nezaposlenih lica, usled čega nemamo seriju za period pre septembra 2004. (kolona 7).

3) Podaci ne obuhvataju zaposlene u Ministarstvu odbrane i Ministarstvu unutrašnjih poslova

**Najveći pad
zaposlenosti u sektoru
trgovine**

Nastavlja se pad zaposlenih u prerađivačkoj industriji (oko 2000 radnika) koji je prisutan od početka krize ali se poslednje dve godine odvija manjim intenzitetom. Tokom prošle godine najviše je opao broj zaposlenih u trgovini (4000 radnika) što se moglo očekivati usled pada kupovne moći stanovništva i smanjenja prometa u maloprodaji. U ostalim privrednim delatnostima poput građevinarstva, rudarstva, saobraćaja i skladištenja, usluga smeštaja i ishrane, finansijskoj delatnosti i osiguranju i u oblasti umetnosti, zabave i rekreacije broj zaposlenih je porastao za po jednu hiljadu (Tabela TP-5).

U javnom sektoru, neznatno je opala zaposlenost u administraciji i javnim državnim preduzećima, za po jednu hiljadu, zatim u oblasti obrazovanja za 2.000, dok je u javnim lokalnim preduzećima povećan broj zaposlenih za 1.000. Neto efekat ovih promena, prikazan u Tabeli T3-3, ogleda se u smanjenju ukupnog broja zaposlenih u javnom sektoru za hiljadu radnika.

3. Zaposlenost i zarade

Tabela T3-3. Srbija: zaposleni u javnom sektoru 2004-2012

		Zaposleni kod pravnih lica						
		Javni sektor					Javni sektor ukupno	Ostalo (privreda) ¹⁾
		Iz budžeta			Javna preduzeća			
		Administracija svi nivoi	Obrazovanje i kultura	Zdravstveni i soc. rad	Javna državna	Javna lokalna		
		1	2	3	4	5	6	7
u hiljadama								
2004	Mart	63	117	147	125	57	509	1.092
	Septembar	63	116	148	124	57	508	1.052
2005	Mart	63	119	148	122	61	513	1.044
	Septembar	61	117	147	112	61	498	1.038
2006	Mart	60	118	141	105	61	485	1.011
	Septembar	58	117	138	102	60	475	972
2007	Mart	58	121	138	100	59	476	962
	Septembar	59	120	139	100	58	476	952
2008	Mart	60	124	140	99	58	481	951
	Septembar	61	122	141	100	58	482	943
2009	Mart	64	125	142	89	57	478	933
	Septembar	64	123	142	88	57	473	910
2010	Mart	62	124	142	87	56	472	890
	Septembar	63	122	143	86	56	470	878
2011	Mart	61	124	143	84	57	469	880
	Septembar	62	122	143	84	57	469	868
2012	Mart	63	122	143	85	57	470	869
	Septembar	64	120	143	84	58	469	875

Izvor: RZS.

Napomena: Zaposleni u Ministarstvu odbrane Srbije kao i zaposleni u MUP Srbije, iako se finansiraju iz budžeta, ne ulaze u ukupan bilans zaposlenih u Tabeli. Njihov broj se procenjuje na oko 80.000, i oni doprinose još oko 4% ukupnoj zaposlenosti u Srbiji. Iz bezbednosnih razloga, RZS ne objavljuje tačan broj zaposlenih u ovim državnim institucijama niti njihove prosečne plate.

U "Administracija svi nivoi" od marta 2009. uključeni i zaposleni u administraciji RZZO i Fonda PIO

Povećan broj zaposlenih u martu 2011. i u martu 2012. zbog ažuriranja uzorka.

Fusnote:

1) Privatna, društvena i mešovita preduzeća (bez preduzetnika). Broj dobijamo kada od ukupnog broja zaposlenih kod pravnih lica iz Tabele T3-2 oduzmemo broj zaposlenih u javnim preduzećima i onih koji se finansiraju iz budžeta.

Smanjen broj nezaposlenih na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje

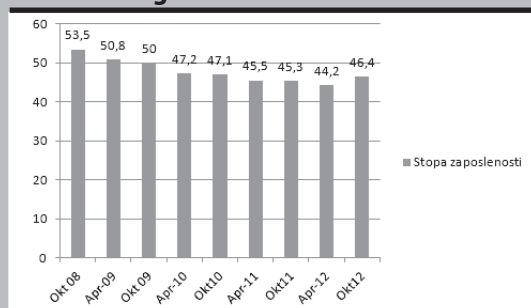
Broj registrovanih nezaposlenih lica, koja se prijavljuju na evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje, smanjen je za 32.000 od marta do septembra ove godine. Ovakva kretanja su posledica činjenice da broj nezaposlenih na evidenciji raste od januara do marta meseca kada dostiže maksimalan iznos jer se pojedinci prijavljuju zbog poreskih olakšica. U trećem kvartalu broj opada a najmanji je septembru i oktobru zbog sezonskih radova (Tabela T3-2).

Okvir 1. Uzroci „pada“ stope nezaposlenosti i „rasta“ zaposlenosti

Nakon objavljivanja podataka iz oktobarske Ankete o radnoj snazi (ARS), najviše je iznenadila vest o padu stope nezaposlenosti i to za čitava tri procentna poena - sa 26.1%, koliko je iznosila u aprilu 2012., na 23.1 % prema podacima iz oktobra 2012. Pri tome svi ostali indikatori povezani sa tržištem rada tokom prošle godine ispoljili su snažne negativne tendencije – bruto domaći proizvod (BDP) je opao, kao i prihodi od poreza i doprinosa i lična potrošnja.

Kao jedan od glavnih uzroka smanjenja nezaposlenosti i povećanja broja zaposlenih, a koji su izneli i predstavnici Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike, navedeni su sezonski poslovi¹. Međutim, imajući u vidu da su sezonski efekti na tržištu rada Srbije veoma slabi teško je prihvatiti ovo objašnjenje kao validno. Naime, ukoliko pogledamo podatke ARSa od 2008. godine, od kada se Anketa sprovodi dva puta godišnje, videćemo da je stopa zaposlenosti uglavnom

¹ <http://www.blic.rs/Vesti/Ekonomija/362851/Orbovic-Smanjenje-nezaposlenosti-tek-2014-godine>

Grafik T3-1: Kretanje stope zaposlenosti, 2008-2012. godine

Izvor: Ankete o radnoj snazi, 2008-2012, Republički zavod za statistiku

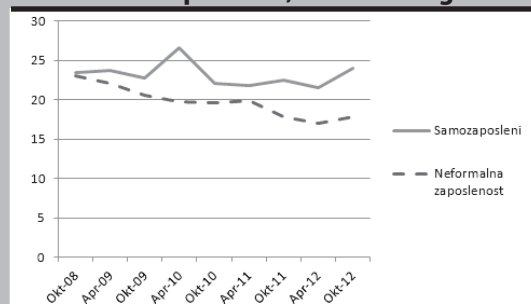
bila stabilna od aprila do oktobra svake godine, a da su veće promene u stopi beležene u narednom šestomesečnom periodu, od oktobra tekuće do aprila naredne godine. Jedini izuzetak je 2012. godina. Štaviše, u prošloj godini je kriza bila naročito snažna u delatnostima koje najviše angažuju sezonsku radnu snagu.

U traganju za drugim objašnjenjima, primetimo da je broj zaposlenih od aprila do oktobra 2012. porastao za više od 140.000 ili 2.2%. Takav rast bi doprineo povećanju bruto domaćeg proizvoda ali do njega nije došlo u posmatranom periodu – umesto toga BDP je opao.

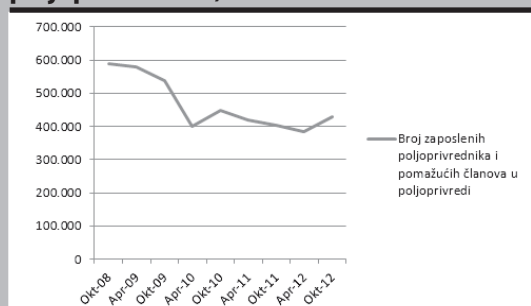
Broj registrovanih nezaposlenih lica, koja se prijavljuju na evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje (NZS) je, istina, smanjen za 32.000 od marta do septembra 2012. godine. Ali kao što smo već objasnili u uvodu o kretanju zaposlenosti, ovakva kretanja su posledica činjenice da broj nezaposlenih lica na evidenciji raste svake godine od januara do marta meseca kada dostiže maksimalan iznos jer se pojedinci prijavljuju zbog poreskih olakšica. U trećem kvartalu broj nezaposlenih na evidenciji NZS opada a najmanji je septembru i oktobru.

Broj formalno zaposlenih lica, koje beleži anketa RAD, je takođe bio stabilan tokom 2012. godine i iznosio oko 1.730.000 lica. Ukoliko, međutim, pogledamo strukturu zaposlenosti videćemo da je broj samozaposlenih, poljoprivrednika i neformalno zaposlenih rastao više nego ukupna zaposlenost, što predstavlja suprotan trend onom koji je bio prisutan poslednjih pet godina kada je broj pojedinaca koji pripadaju ovim kategorijama zaposlenosti brže opadao od zaposlenosti za platu, nepoljoprivrednu i formalnu zaposlenost.

Broj samozaposlenih starijih od 15 godina porastao je sa 21,6% na 24%, ili za nešto više od 85.000 pojedinaca (Grafik T3-2). Ovaj podatak je sumnjiv kako zbog kretanja u privredi tako i zbog činjenice da država nije sprovodila mere kojima bi podstakla samozapošljavanje.

Grafik T3-2: Kretanje broja samozaposlenih i neformalno zaposlenih, 2008-2012. godina

Izvor: Ankete o radnoj snazi, 2008-2012, Republički zavod za statistiku

Grafik T3-3: Kretanje broja zaposlenih poljoprivrednika, 2008-2012.

Izvor: Ankete o radnoj snazi, 2008-2012, Republički zavod za statistiku

Nadalje, prema podacima iz Ankete o radnoj snazi, broj neformalno zaposlenih od početka 2008. do aprila 2012. godine je kontinuirano opadao (Grafik T3-2) iako je u tom periodu BDP u nekim godinama opadao a u drugim rastao. Međutim, od aprila do oktobra 2012. broj zaposlenih u neformalnom sektoru je porastao, iako BDP u tom periodu opada pri čemu je pad naročito visok u delatnostima u kojima je neformalna zaposlenost tradicionalno visoka (npr. građevinarstvo, ugostiteljstvo, saobraćaj).

Najzad, prema oktobarskoj ARS, zaposlenost u poljoprivredi (za populaciju 15+) je tokom prošle godine porasla za 47.000 ili 12.2% što je najveće relativno i apsolutno povećanje od 2008. godine od kako se Anketa sprovodi dva puta godišnje. Kao što se vidi na Grafiku T3-3, od oktobra 2008. do aprila 2012. broj zaposlenih u poljoprivredi je opao za približno 200 hiljada. Ovako veliki

pad broja zaposlenih u poljoprivredi nameće pitanje – kako je došlo do tako značajnog pada? Da li su poljoprivrednici masovno napuštali imanja, a u 2012. godini, u periodu najveće suše, počeli ponovo da ih obrađuju?

Između dve prošlogodišnje Ankete nije moguće izdvojiti nijedan poseban događaj koji bi mogao da obajnsi ovakve promene u strukturi zaposlenosti. Ukoliko je metodologija Ankete menjana ili je promenjen način sprovođenja poslednje ankete, u tom slučaju bi bilo neophodno da se nova metodologija primeni za prethodnih nekoliko godina kako bi se dobila uporediva serija podataka. Dobijanje uporedive serije podataka bi zahtevalo i određene aproksimacije, ali je to svako bolje rešenje nego da se objavlju neoporedivi podaci. Takođe, statistika bi trebalo da objasni čudne varijacije u broju zaposlenih u poljoprivredi, neformalnom sektoru i kod samozaposlenih tokom prethodnih nekoliko godina. Pouzdani podaci o kretanju zaposlenosti i nezaposlenosti su od presudne važnosti za donošenje odluka u oblasti ekonomske politike, kao i za različite analize i predviđanja.

Dakle, za sada se ne može govoriti o poboljšanju prilika na srpskom tržištu rada samo na osnovu poslednje Ankete o radnoj snazi. Prema našem mišljenju, poslednje brojke pre otkrivaju potencijalne probleme u konzistentnosti i pouzdanosti podataka koji su prikupljeni kroz Anketu proteklih godina. Moguće je da trenutna slika boje odražava relanost na tržištu rada a da su određeni segmenti zaposlenosti bili sistematski potcenjivani u prošlosti. Zbog toga je od presudne važnosti da se objave metodološki uporedive serije o zaposlenosti i nezaposlenosti tokom prethodnih godina.

Zarade

Prosečna realna zarada na međugodišnjem nivou nastavlja da pada i u Q4 2012.

Prosečna realna zarada nastavila je da opada i u poslednjem kvartalu 2012. godine i na međugodišnjem nivou taj pad iznosi 1,7 % (Tabela T3-4). U svim delovima javnog sektora takođe dolazi do pada realnih zarada u Q4 2012. godine, osim u javnim preduzećima gde zarade rastu za čak 6% (Tabela T3-5). U privredi, s druge strane, prosečne realne zarade na međugodišnjem nivou opadaju i to za 1.8%.

Tabela T3-4. Srbija: prosečne mesečne zarade i međugodišnji indeksi, 2008-2012

	Prosečna mesečna zarada (RZS) ¹⁾				Međugodišnji indeksi prosečne mesečne bruto zarade (RZS) ²⁾	
	Ukupni troškovi rada ³⁾ , u din.		Ukupni troškovi rada, u evrima		Nominalni	Realni
	1	2	3	4		
2008	47.882	29.174	586	357	117,8	104,8
2009	52.090	31.758	554	337	108,8	100,6
2010	55.972	34.159	543	332	107,5	101,2
2011	62.213	38.000	610	373	111,1	100,0
2012	67.724	41.386	599	366	108,9	101,4
2011						
Q1	57.539	35.108	553	338	110,1	97,7
Q2	62.177	37.994	623	381	111,1	97,7
Q3	63.386	38.760	622	380	112,3	101,5
Q4	65.749	40.139	644	393	111,1	102,9
Decembar	72.056	43.887	700	426	111,2	103,9
2012						
Q1	63.846	39.068	591	362	111,0	106,0
Q2	68.140	41.664	600	367	109,6	105,3
Q3	67.457	41.187	577	352	106,4	98,4
Q4	71.452	43.625	630	384	108,7	96,8
Decembar	76.830	46.923	677	413	106,6	95,1

Izvor: RZS.

Napomene:

1) Podaci za 2008. godinu su korigovani podaci na osnovu proširenog obuhvata uzorka za računanje prosečne zarade, u koji ulaze i plate zaposlenih kod preduzetnika.

2) Međugodišnji indeksi prosečne mesečne bruto zarade za 2008. godinu su obračunati iz prosečnih zarada za 2007. i 2008. na osnovu starog uzorka koji ne uključuje zaposlene kod preduzetnika. Međutim, ovi indeksi jesu uporedivi sa indeksima za 2009. godinu, s obzirom na činjenicu da je pri proširenju uzorka dinamika rasta zarada zadržana, a samo su njihove nominalne vrednosti umanjene za oko 12%.

3) Ukupni troškovi rada predstavljaju ukupno opterećenje poslodavca po radniku, uključujući sve poreze i doprinose, i iznose oko 164,5% neto zarade. Indeksi rasta bruto zarada i ukupnih troškova rada su jednaki jer su ukupni troškovi rada su veći od bruto zarade za fiksnih 17,9%.

Tabela T3-5. Srbija: bruto zarade u javnom sektoru 2004-2012, međugodišnji realni indeksi

	Iz budžeta			Javna preduzeća		Ostalo (privreda)	Prosek Srbije
	Administracija svi nivoi	Obrazovanje i kultura	Zdravstveni i soc. rad	Javna državna	Javna lokalna		
	1	2	3	4	5	6	7
2004	107,4	107,7	110,9	107,9	113,4	113,7	111,4
2005	105,9	106,0	100,8	100,5	103,0	106,9	107,1
2006	109,1	107,2	109,4	110,8	102,9	113,7	111,3
2007	111,1	114,7	123,8	116,7	105,0	114,1	114,6
2008	100,7	105,7	101,3	101,2	95,9	105,7	105,5
2009	95,1	96,3	97,0	97,9	97,8	104,1	101,1
2010	99,1	95,1	94,3	98,1	98,0	104,5	101,2
2011	99,2	95,5	97,2	104,0	95,1	101,1	99,9
2012	101,2	99,2	98,5	101,8	98,6	102,8	101,6
2007							
Q1	111,5	112,6	125,4	129,8	113,8	117,3	118,5
Q2	118,6	119,2	131,5	118,9	104,5	117,4	118,6
Q3	114,1	116,7	127,5	112,5	104,1	112,5	114,1
Q4	100,1	110,3	111,0	105,8	97,4	109,0	108,2
2008							
Q1	99,2	109,5	105,6	94,3	98,5	107,3	105,2
Q2	99,6	104,8	99,4	103,0	89,0	104,2	103,1
Q3	100,8	104,7	101,1	103,6	91,7	106,3	105,0
Q4	103,3	103,7	99,2	103,9	104,4	105,1	104,1
2009							
Q1	99,8	97,9	99,4	98,4	100,8	105,1	102,5
Q2	94,0	97,4	98,1	99,0	99,3	104,8	102,0
Q3	93,6	96,2	96,9	98,1	95,4	102,9	100,1
Q4	93,0	93,6	93,5	96,0	95,9	104,0	99,9
2010							
Q1	95,8	96,1	96,1	102,2	98,0	103,5	101,1
Q2	101,0	96,7	95,1	102,1	98,3	106,6	103,2
Q3	100,4	95,1	94,6	94,5	99,8	105,8	101,8
Q4	99,4	92,5	91,2	93,5	95,7	102,4	98,8
2011							
Q1	98,1	89,4	92,0	100,6	92,2	100,4	97,7
Q2	97,8	94,4	97,4	99,9	94,3	98,3	97,7
Q3	100,7	97,5	97,6	108,3	95,1	102,5	101,5
Q4	100,0	100,8	102,0	107,3	98,8	103,3	102,9
2012							
Q1	104,7	104,9	102,5	107,4	103,7	106,7	106,0
Q2	105,3	100,7	99,8	103,4	101,5	107,5	105,3
Q3	98,6	96,9	97,6	95,2	96,6	99,3	98,4
Q4	96,1	94,2	93,9	101,2	92,7	97,5	96,8

Izvor: RZS.

Napomene:

1) Kolona 6 uključuje privatna, društvena i mešovita preduzeća (bez preduzetnika).

2) U koloni 6 je predstavljena ocenjena veličina koja se dobija kada se od ukupne mase zarada u Srbiji oduzme masa zarada u javnom sektoru, a zatim se ta razlika podeli sa brojem zaposlenih u privredi (kolona 7, Tabela T3-3).

"3) Međugodišnji realni indeksi u kolonama 6 i 7 za 2008. i 2009. su izračunati na osnovu proširenog uzorka za obračun prosečne zarade, koji uključuje i zaposlene kod preduzetnika."

***U javnom sektoru
rast zarada beležimo
isključivo u javnim
državnim preduzećima***

Desezonirani podaci o realnim neto zaradama u javnom sektoru i u privredi potvrđuju da se rast primanja odigrao jedino u javnim državnim preduzećima i to u Q4 u odnosu na Q3 za čak 12.2% (Tabela T3-6). U drugim delovima javnog sektora zarade su stagnirale u drugoj polovini 2012. što je posledica mera fiskalne konsolidacije (videti odeljak Fiskalni tokovi i politika). Naime, zarade zaposlenih u javnom sektoru i penzije povećane su u oktobru 2012. za 2% što je znatno manje od ukupne inflacije ostvarene u periodu april-septembar (oko 10%), tako da je došlo do realnog pada zarada.

Pad zarada u privredi u drugoj polovini godine posledica je kombinacije dva faktora: stagnacije nominalnih zarada usled recesije i veoma visoke inflacije usled nastavka rasta cena hrane, fiskalne ekspanzije iz prve polovine godine, depresijacije dinara (koja je zaustavljena u septembru) i povećanja PDV u oktobru. Kao što smo najavili u prethodnom broju, združeni efekat ovih promena uticao je na nastavak rasta inflacije što se odrazilo i na pad realnih zarada do kraja prošle godine.

3. Zaposlenost i zarade

Tabela T3-6. Realne desezonirane neto zarade u privredi i javnom sektoru

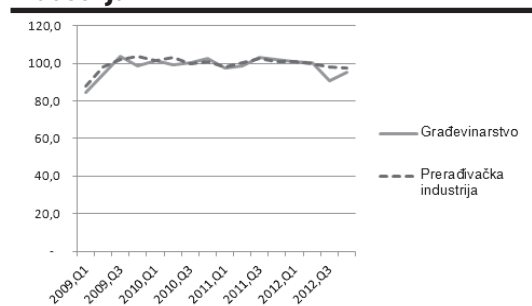
Javna državna preduzeća	Javna lokalna preduzeća	Administracija svi nivoi	Obrazovanje i kultura	Zdravstveni i soc. rad	Privreda
110	99,8	102,5	99,6	99,7	102,2
94,6	98,8	100,8	99	98,9	101,3
92,3	97,6	95,9	97,8	97,9	97
104,5	97,9	96,5	97,9	97,6	97,7

Izvor: obračun QM

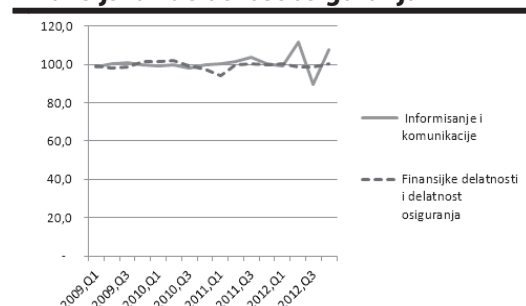
Od ovog broja pratimo i kretanje zarada po sektorima privrede (Tabela TP-6). Najniže nominalne neto zarade tokom 2012. beleže sektori koji nude Usluge smeštaja i ishrane (oko 22.000 dinara), zatim Trgovina na veliko i trgovina na malo (31.000) kao i u oblasti Administrativnih i uslužnih delatnosti (32.000 dinara).

Najviše nominalne neto zarade tokom 2012. uočavamo u delatnosti Finansija i osiguranja (RSD 76.000), zatim u oblasti Snabdevanja električnom energijom i gasom (RSD 70.000), kao i u oblasti Informisanja i komunikacija (60.000) i Stručnih, naučnih i tehničkih delatnosti (57.000).

Zarade u Poslovanju s nekretninama i Uslužnim delatnostima od početka 2012. su u kontinuiranom padu. Situacija je još teža u Prerađivačkoj industriji gde realne zarade kontinuirano opadaju od Q3 2011. Slično, i u Građevinarstvu zarade opadaju od Q3 2011, s tim da do snažnijeg pada dolazi početkom 2012. i vrlo blagog oporavka od Q3 prošle godine (Grafik T3-4)

Grafik T3-4: Realne desezonirane prosečne neto zarade: Građevinarstvo i Prerađivačka industrija

Izvor: Obračun QM

Grafik T3-5: Realne desezonirane prosečne neto zarade: Informisanje i komunikacije i Finansijska i delatnost osiguranja

Izvor: Obračun QM

Sektor informisanja i komunikacija imao je relativno stabilne zarade od 2009. pa sve do početka 2012. kada dolazi do njihovog značajnijeg rasta, ali vrlo brzo i primetnog pada. Ipak, od Q3 prošle godine primanja u ovom sektoru se vraćaju na pređašnji nivo. Finansijska i delatnost osiguranja, pored toga što beleže najviše nominalne neto zarade, nivo zarada u obim oblastima, uprkos krizi je stabilan od početka 2011. (Grafik T3-5).

Najzad, međugodišnji indeks realnih neto zarada u ovim delatnostima pokazuje da su zarade ostvarene u Q4 2012. u prerađivačkoj industriji bile realno niže za 5.6% u odnosu na isti period prethodne godine, a u građevinarstvu za čak 14%.

Istovremeno, neto zarade ostvarene u Q4 2012. u oblasti Informisanja i komunikacija bile su realno niže za 2.1 % u odnosu na isti period prethodne godine. Jedino je Finansijska i delatnost osiguranja beležila realni rast zarada u iznosu od 2% u odnosu na isti period prethodne godine.

Tabela T3-7: Međugodišnji indeks realnih neto zarada

	Prerađivačka industrija	Građevinarstvo	Informisanje i komunikacije	Finansijska i delatnost osiguranja
2011-2012				
2011Q1	102,0	99,6	97,1	92,8
2011Q2	99,3	99,2	98,1	90,8
2011Q3	102,6	102,0	108,2	94,7
2011Q4	102,1	101,6	107,6	91,3
2012Q1	105,4	105,4	104,3	109,8
2012Q2	105,0	107,2	116,5	100,4
2012Q3	100,0	94,5	97,1	93,1
2012Q4	96,5	87,6	105,5	93,3

Izvor: Obračun QM

Tabela P-5. Srbija: zaposleni po sektorima delatnosti, 2011-2012

	2011												2012											
	Jan.	Feb.	Mar.	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Mar.	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt.	Nov.	Dec.
Zaposleni u preduzećima, ustanovama i organizacijama, po sektorima delatnosti	u hiljadama																							
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	36	36	35	35	35	34	34	34	34	34	34	34	34	34	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33
Rudarstvo	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	23	23	23	23
Prerađivačka industrija	296	296	296	296	295	295	294	293	294	294	293	292	292	291	289	290	288	290	289	289	289	289	289	289
Snabdevanje el.energijom, gasom i parom	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28
Snabdevanje vodom i upravljanje otpadnim vodama	32	32	32	32	32	32	32	32	32	33	33	33	33	32	32	32	32	33	33	33	33	34	34	34
Građevinarstvo	73	73	73	73	72	72	72	72	72	72	72	72	72	72	71	71	71	72	72	72	72	72	72	72
Trgovina na veliko i malo i popravka motornih vozila	184	185	186	185	185	184	184	183	181	181	182	182	181	182	186	185	185	184	184	183	182	182	182	182
Saobraćaj i skladištenje	87	87	86	86	86	86	86	86	86	86	86	86	86	86	84	84	85	85	85	85	85	85	85	85
Usluge smeštaja i ishrane	21	21	21	21	21	21	21	21	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	21	21	21	21	21	21
Informisanje i komunikacije	37	37	37	38	38	38	38	39	38	38	38	38	38	39	39	39	39	40	40	40	40	40	40	40
Finansijske delatnosti i delatnost osiguranja	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	40	40	40	40
Poslovanje nekretninama	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Administrativne i pomoćne uslužne delatnosti	53	53	53	53	53	53	53	53	51	51	51	51	51	52	52	53	54	54	55	55	56	56	56	56
Državna uprava i obavezno socijalno osiguranje	31	31	31	30	30	29	28	28	28	28	28	28	28	28	30	29	30	30	30	30	30	30	30	30
Obrazovanje	70	70	70	70	70	71	71	71	71	71	71	71	72	72	72	72	72	73	73	73	73	73	73	73
Zdravstvena i socijalna zaštita	138	139	140	139	139	138	138	137	137	138	138	139	139	139	141	141	141	140	139	138	137	137	137	137
Umetnost, zabava i rekreacija	160	160	161	161	161	161	161	161	161	161	162	162	162	162	162	162	161	161	161	160	160	160	160	160
Ostale uslužne delatnosti	22	22	22	22	22	22	22	23	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	23	23	23	23	23
	14	14	14	14	14	14	15	15	15	15	15	15	15	15	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14

Izvor: RZS, Polugodišnji izveštaj o zaposlenima i zaradama zaposlenih RAD-1/P; Anketa za dopunu polugodišnjeg izveštaja RAD-1; Polugodišnji izveštaj o privatnim preduzetnicima i zaposlenima kod njih RAD-15.

Napomena: Korigovani podaci od aprila do septembra 2012. na osnovu Polugodišnjeg istraživanja Rad-1/P za mart 2012.

Tabela TP-6: Nominalne neto zarade po sektorima delatnostima, 2012

NOMINALNE NETO ZARADE																		
2012	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R
2012m01	34.657	62.510	32.127	66.481	35.558	31.901	28.559	44.681	20.585	50.040	70.575	38.808	51.467	30.561	44.602	39.188	28.593	33.636
2012m02	32.972	66.369	33.181	75.981	36.255	33.130	30.189	42.565	20.386	57.384	75.528	43.868	51.573	28.360	49.150	39.189	40.585	37.043
2012m03	34.252	68.163	34.092	79.679	37.342	35.010	29.777	43.222	21.358	52.682	77.493	42.843	59.775	29.513	49.945	40.029	40.039	39.848
2012m04	35.078	65.377	37.080	68.267	37.512	35.352	32.340	42.432	22.595	71.495	79.312	50.207	61.874	29.998	52.866	39.689	40.916	42.119
2012m05	36.684	63.026	33.799	69.553	37.441	35.021	30.347	43.591	23.686	56.750	67.503	40.411	54.609	31.648	50.074	40.637	42.175	38.391
2012m06	36.705	62.117	37.068	69.657	37.949	36.780	31.919	43.523	23.428	60.397	84.494	49.772	59.329	31.450	51.186	41.135	42.204	38.433
2012m07	35.158	56.413	36.780	67.057	38.160	35.011	31.192	42.190	23.672	60.670	70.538	40.188	55.382	31.697	50.835	41.081	41.445	39.373
2012m08	37.626	64.623	37.323	69.910	39.234	35.341	31.576	43.092	23.660	58.740	77.193	48.963	57.173	31.581	52.008	41.015	41.778	38.252
2012m09	34.979	59.207	34.950	58.854	37.861	33.263	30.145	42.988	23.195	54.086	75.798	42.005	55.430	32.594	49.184	41.251	41.456	37.145
2012m10	36.632	64.388	35.262	78.428	38.079	34.170	30.624	42.698	23.728	62.417	75.790	43.395	56.558	32.415	51.806	40.718	41.460	39.882
2012m11	36.306	66.359	36.626	71.500	38.535	34.851	32.368	43.843	23.117	58.739	76.911	51.571	56.566	31.512	52.018	41.850	42.645	40.768
2012m12	40.619	66.226	40.853	69.623	41.201	36.899	34.197	46.897	24.740	75.133	83.308	45.509	67.345	33.035	56.015	43.350	54.257	48.362

- KD 2010
- A - Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
 - B - Rudarstvo
 - C - Prerađivačka industrija
 - D - Snabdevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija
 - E - Snabdevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti
 - F - Građevinarstvo
 - G - Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala
 - H - Saobraćaj i skladištenje
 - I - Usluge smeštaja i ishrane
 - J - Informisanje i komunikacije
 - K - Finansijske delatnosti i delatnost osiguranja
 - L - Poslovanje nekretninama
 - M - Stručne, naučne i tehničke delatnosti
 - N - Administrativne i pomoćne uslužne delatnosti
 - O - Državna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje
 - P - Obrazovanje
 - Q - Zdravstvena i socijalna zaštita
 - R - Umetnost; zabava i rekreacija
 - S - Ostale uslužne delatnosti

Izvor: RZS